pagini bucovinene

ANUL VII, nr. 10, (82)

OCTOMBRIE 1988

EDITATE ÎN COLABORARE CU COMITETUL JUDEȚEAN DE CULTURĂ ȘI EDUCAȚIE SOCIALISTĂ SUCEAVA

SPIRITUL REVOLUȚIONAR

Conștiința socialistă s-a constituit și se constituie tot mai mult într-o pîrghie hotărîtoare a procesului de edificare și dezvoltare multilaterală a întregii societăți românești. Consecvent principiului că „socialismul se construiește cu poporul și pentru popor“, Partidul Comunist Român a condus și conduce un amplu proces revoluționar evidențiind cu claritate unele dintre atributele definitorii ale personalității națiunii noastre: forța de creație, vigoarea, angajarea profundă și permanentă.

Eveniment definitoriu, cu adîncă rezonanță, piatră de hotar în istoria neamului, Congresul al IX-lea al P.C.R. — ctitorit de gîndul și fapta tovarășului Nicolae Ceaușescu —, a deschis o nouă epocă ce a canalizat capacitățile creatoare ale întregului popor pentru o adevărată renaștere socială. Formulîndu-și limpede și cu clarviziune obiectivele, centrul vital al națiunii — denumire ce înglobează cu rigoare științifică emanația creatoare a maselor — a propus și adoptat ca program mobilizator de acțiune planuri pe măsura unui timp în care creația ocupă locul primordial. În acest context în care devenirea țării este legată indisolubil de activitatea superioară, sub aspect calitativ, pe toate planurile, a întregului popor, spiritul revoluționar, în semnificațiile lui profunde, se constituie ca o determinantă a ansamblului social.

Profilul spiritual al omului de astăzi, constructor al socialismului, are accentuată, în trăsăturile sale determinante, conexiunea intereselor și valorilor economice, sociale și morale. Formulate cu exactitatea științei și cu certe trimiteri predictive, Tezele din aprilie se constituie pentru întregul popor într-un document ce reașează spiritul revoluționar în gîndire și în muncă, drept ax central al noii stări de spirit. În această accentuată participare la acțiunea de edificare conștientă a societății, cultura, în toate expresiile sale complexe, își desemnează profundul său sens patriotic, transmițînd, prin căi specifice, norme și valori perene ce întregesc chipul nou al societății. Necesitatea unei intense vieți spirituale, existentă la nivel de masă, ca urmare a aplicării consecvente a politicii culturale a partidului nostru, atrage noi activități formative, din cele mai diverse tipuri, cuprinzînd largi sfere de influență, cu o atotcuprinzătoare arie tematică. Această multilateralizare a profilului spiritual al omului de tip nou, prin conștientizarea lui crescîndă, conduce direct spre transformarea lui în element activ al amplului proces creator, cultura devenind, în același timp, o forță motrice a societății iar spiritul revoluționar pe care-l definește și-l dezvoltă se relevă ca nucleu al devenirii viitoare.

În această strategie profund umanistă a dezvoltării, întemeiată pe știință, călăuzită de o gîndire filosofică dialectică și materialistă, folosind criteriile etice de valorizare, partidul, poporul, strîns unit în jurul secretarului general al partidului, își construiește, în deplină libertate, o societate în care valorizarea optimă a resurselor materiale și umane se ridică la rangul de politică definitorie.

Spiritul revoluționar angajat se realizează astfel prin clara opțiune ideologică, conștientă de marile idealuri și obiective strategice ale partidului, prin înfăptuirea imperativelor sociale și morale ale timpului nostru, prin unitate dintre gîndire și acțiune, prin adecvarea ideilor la dinamica realităților, prin atitudinea constructivă. Noul umanism revoluționar, definitoriu pentru concepția partidului nostru, a tovarășului Nicolae Ceaușescu, presupune nu numai o înțelegere mai complexă a omului în societate, ci reclamă un etos al responsabilității, angajînd plenar conștiința morală și afirmînd personalitatea umană.

Dinamismul societății noastre, reliefat cu forța evidenței incontestabile, își trage seva din prezența catalizatoare de energii a spiritului înnoitor, revoluționar, iar cultura fundamentează profilul multilateral al omului. În felul acesta este înțeles de către toți oamenii muncii, de toți creatorii, îndemnul adresat de secretarul general al partidului, tovarășul Nicolae Ceaușescu: „Avem convingerea că oamenii de creație din toate sectoarele vor înțelege că ne aflăm într-un asemenea moment al dezvoltării societății românești încît trebuie să se angajeze, cu mai multă hotărîre, de a lucra zi și noapte pentru a contribui prin creația lor la ridicarea generală a nivelului de cultură al poporului“.

P. B.

Octombrie

Era atita pulbere sub noi
incit un pas imbolnăvea lumina
iar doi puneau povară grea pe suflet
și-atunci deschis-am ochii
și-am cuprins vederii
tot ce se putea cuprinde
dar năzuita lacrimă stătea
inchisă în sidefurile nopții
pină cind brumele ii potoliră
căldura, focul
ea a dat un țipăt de viețate
și se născu, se-aprinse.

Marcel MUREȘEANU

Desen de Ion Carp FLUERICI

A PRIVI

DESTINE EMBLEMATICE

Și Mihai Eminescu și Ciprian Porumbescu au trăit în același mediu din nordul Moldovei, unde și-au petrecut copilăria și unde li s-a sedimentat în suflet comoara nesecată a tezaurului popular. Amîndoi s-au format ca artiști în climatul intelectual al Vienei și s-au stins în floarea vieții, în plină putere creatoare.

Amîndoi au pus la temelia creației lor artistice patrimoniul popular, pe care l-au considerat materialul cel mai rezistent pentru opera de artă. Din opera amîndurora respiră aceeași dragoste de patrie și popor, izvor inepuizabil de inspirație.

Un moment impresionant al cunoștinței lor l-a constituit Serbarea de la Putna (1871), unde Mihai Eminescu a pregătit și animat congresul studențesc, iar Ciprian Porumbescu a cîntat în finalul horei desfășurate la Putna, după care s-a îndreptat către tatăl său și, îmbrățișîndu-l, i-a spus: „Tată, am cîntat Daciei întregi!“.

Din această atmosferă entuziastă a Serbării de la Putna s-a inspirat compozitorul în Imnul lui Ștefan cel Mare și-n alte cîntece, pentru care va fi numit „cîntăreț al neamului“. Imnul Unirii, creat de el, imn al Societății studențești „România Jună“ din Viena, devenit mai apoi Pe-al nostru steag, a însuflețit intelectualii și masele populare românești, aflate sub dominație și impilare străină, mobilizîndu-i la lupta pentru libertate și unitate națională.

Mihai Eminescu și Ciprian Porumbescu au surprins în poezie și cîntec scînteile social-politice ale momentului Putnei, pe care le-au trăit cu intensitate, căci în creațiile lor trecutul răsună în ecouri, ca un îndemn pentru prezent și viitor. Nu scrisese poetul: „La trecutu-ți mare, mare viitor!“?

În timpul redactoratului de la Curierul de Iași (1877) Mihai Eminescu publică Un apel către studenții români, semnat de C. Golembiovschi [C. Porumbescu], președinte, Constantin Morariu, secretariu — Societatea „Arboroasa“, dovadă că poetul urmărea cu interes activitatea acestei societăți.

Printre manuscrisele rămase de la Ciprian Porumbescu se găsește ciorna de început a compoziției Înger de pază după poezia lui Mihai Eminescu, al cărui autograf e localizat și datat de compozitor: „Stupca, 1881“, cu indicația (Convorbiri literare an VI. (1873)“, la care Iraclie Porumbescu — tatăl — era abonat. Se elucidează astfel raporturile spirituale dintre ei.

Operele amîndurora, prin specificul lor național, prin popularitatea lor, au pătruns adînc în inima poporului nostru, îndeplinind astfel condițiile universalității.

Grațian JUCAN

autograf NICOLAE LABIȘ

Inedit

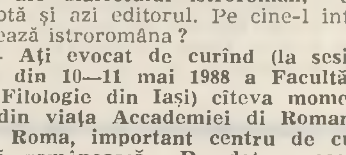
„Cu sufletul ca spada de curat...“

(FRAGMENT)

Arc sunător de ape și de munți,
Priviri învîrtejite ce palpită,
Pămînt cu grîne, minereu și viermi
Cupola cerului neliniștită;
Furtuna ce le-a bîntuit, acum
S-a împărțit în fierberi unitare
Alcătuind cu surde încordări
Cristalele de vreme viitoare

Atotputernic, nevăzut de toți,
Vîslește-un duh magnetic peste țară
Îndreaptă către poli pe toți acei
Ce în furtună se amestecară.
Statornicește drumuri de destin
Puterea decantării sociale,
Ne-ncîntă ori ne mișcă ne-ncetat
Cu-adîncul revelațiilor sale

Eu văd un fel de cîmp de bătălie
În largul arc de ape și Carpați;
Se zbuciumă-o mulțime mijlocie,
Se nasc eroi și mor eroi secați,
Dar printre toți, închis în strai modest,
E cel mai bun: se vede de departe
Cu sufletul ca spada de curat
Necunoscut de osteneli, nici moarte
. . . .

PRINTRE BUCOVINENI

Interviu cu prof. dr. TRAIAN CANTEMIR

Ajuns azi la vîrsta de 81 de ani, profesorul dr. Traian Cantemir s-a afirmat ca intelectual bucovinean reprezentativ în urmă cu aproape șase decenii. A fost secretar al Societății studențești „Junimea“, cea care a editat revista **Junimea literară**. Om de o formulă sufletească sobră, comprehensiv și generos, a evoluat decent prin timp, remarcîndu-se — atît în calitatea de profesor, cît și în aceea de cercetător — prin aplicație și seriozitate. Mai puțin cunoscut decît i-ar da dreptul studiile și activitatea sa publicistică în domeniile lingvistcii, folcloristicii și istoriei literare, el e astăzi unul din martorii cei mai importanți — și, din păcate, tot mai rari — ai unei perioade semnificative din cultura Bucovinei. Discuția noastră încearcă să lumineze cîteva din aspectele ei mai puțin clare și, deci, insuficient cunoscute.

— Cînd și împreună cu cine (nume mai cunoscute) ați pornit în viața intelectuală?

— Am pornit la drum cu Traian Chelariu și cu Emanoil Haivas. Traian Chelariu mi-a fost coleg de clasă, într-a doua, la liceul „Aron Pumnul“ din Cernăuți. Transferîndu-mă, în clasa a III-a, la liceul „Ștefan cel Mare“ din Suceava, nu l-am revăzut decît tîrziu, la facultate. El se înscrisese la Filozofie, eu la Litere. Ulterior, după examenul de diplomă, am rămas amîndoi în capitala Bucovinei interbelice. El, ca redactor al revistei **Junimea literară**, eu ca profesor la un liceu și asistent la catedra de literatură modernă și folclor.

Datorită evenimentelor istorice din 1940, ne-am despărțit din nou. El s-a stabilit în București, eu am ocupat o catedră de limba și literatura română la liceul de băieți din Rîmnicu Vîlcea. După ani, în timp ce eu funcționam în calitate de conferențiar la Institutul Pedagogic din Bacău, el a fost numit lector la Institutul similar din Suceava, unde a murit de cord, în 1966.

Al doilea tînăr de care m-am atașat la începuturile mele de muncă literară a fost Emanoil Haivas. E mai puțin cunoscut în viața noastră culturală, pentru că a trăit mai mult în străinătate. A fost un timp profesor la liceul românesc din Salonic — Grecia, după care a trecut la Milano, ca secretar de redacție la **Noi tracii**, revista lui Iosif Constantin Drăgan, publicație care dăinuie și azi.

— Care a fost în continuare itinerarul dv. științific? Ce v-a atras spre istroromână, dialect în care sînteți azi unul dintre puținii, dacă nu cumva singurul nostru specialist? Ați fost tentat și de alte „discipline“?

— În facultate, ceea ce m-a interesat în mod deosebit a fost istoria literaturii și cea a limbii. Ca să-mi dau seama de diferențele dialectale și regionale existente, am încercat să-mi cunosc țara pe toate „meridianele“ ei. Așa am ajuns în cele din urmă și la istroromâni. Întîmplarea a vrut ca nu peste mult timp să obțin o bursă la Roma, de unde am întreprins două călătorii de studii în cumplit de arida peninsulă Istria. M-am întors de acolo cu material etnografic și dialectal bogat, pe care, în parte, l-am făcut cunoscut public. Studiul de sinteză pe care l-am elaborat și căruia i-am spus **Particularități ale dialectului istroromân**, așteaptă și azi editorul. Pe cine-l interesează istroromâna?

— Ați evocat de curînd (la sesiunea din 10—11 mai 1988 a Facultății de Filologie din Iași) cîteva momente din viața Accademiei di Romania din Roma, important centru de cultură românească. De data aceasta, ținînd seama de publicația care ne găzduiește interviul, v-aș ruga să rememorați din comunicarea dv. doar episoadele în care menționați prezența în celebra instituție și a altor bucovineni.

— Apariția Accademiei di Romania este — cum se știe — rezultatul unor îndelungate strădanii ale lui Vasile Pârvan. Considerînd-o instituție de o deosebită importanță pentru dezvoltarea științelor istorice naționale, savantul a izbutit să-i dea ființă ridicînd la Roma, în spatele Muzeului Etrusc și în imediata vecinătate a Galeriei de Arte, o clădire care să adăpostească pe viitor cercetători ai trecutului nostru milenar. Posibilitățile materiale i le-a oferit guvernatorul Băncii Naționale cu care întreținea relații de prietenie.

Pînă să se înalțe însă „il palazzeto“, cum îi spuneau italienii, a închiriat parterul unei clădiri monumentale din via Emilio del Cavaliere, instalînd instituția noastră în interioarele lui. Bursierii, absolvenți ai celor patru universități din țară, au găsit aici tot confortul așteptat. Erau zece la număr, doi din ei provenind de la Institutul de Arhitectură din București. Stagiul pe care-l efectuau bursierii la Roma era de doi ani. În perioada aceasta își pregăteau lucrările de doctorat. Cei căsătoriți puteau veni cu soțiile. Tuturor li se punea la dispoziție un mic apartament echipat cu toate cele necesare. Pînă în 1933, bursieri au fost numai bărbați. La data menționată, Claudia Saghin rupe tradiția, prezentîndu-se la Roma ca trimisă a Universității din Bucovina. Emil Panaitescu, directorul Accademiei din perioada respectivă, o primește cu rezerve. Avea impresia că prezența tinerei absolvente a Facultății de Litere și Filozofie va genera probleme dificile și complicații inoportune. Nu s-a întîmplat însă nimic ieșit din comun, pentru că noua bursieră și-a văzut conștiincios de muncă. Nu s-a arătat însă dispusă să facă nici istorie și nici arheologie, cum cerea profilul instituției, ci canto.

Anunțîndu-și intențiile, Emil Panaitescu n-a rămas deloc încîntat de mutațiile care se profilau în programul Accademiei di Romania pe care o conducea. A încercat să convertească fata spre istorie și arheologie, sugerîndu-i și cîteva titluri pentru eventualele lucrări. Argumentele lui au eșuat însă toate. Claudia Saghin nici n-a vroit să audă de ele. După aceste mici confruntări, apele s-au liniștit și tînăra și-a urmat vocația fără alte opreliști. Mai tîrziu,

(continuare în pag. II)

Interviu realizat de Constantin CĂLIN

Integrarea unei opere

La moartea savantului Petru Caraman, „unul din cei mai bine pregătiți folcloriști", la 10 ianuarie 1980, rămînea o moștenire impresionantă (peste 4 000 de pagini) constituită din peste treizeci de lucrări scrise în anii lungi de muncă izolată.

Născut la 14 decembrie 1898, fiul țăranilor răzeși Elena și Neculai Caraman, face școala primară în comuna natală — Vîrlezi, județul Galați. Urmează liceul și facultatea la Iași cu profesori care sînt nume sonore în cultura română. La Liceul Internat „Costache Negruzzi", unde este bursier între 1909—1917, îi sînt profesori Vasile Bogrea, Calistrat Hogaș, August Scriban, iar Ilie Bărbulescu, Traian Bratu, Dimitrie Gusti, Garabet Ibrăileanu (acesta din urmă a intenționat să-l rețină ca asistent), Al. I. Philippide, O. Tafrali la Facultatea de Litere și Filosofie a Universității ieșene.

În 1921 ia licența în filologie modernă, specialitatea limba și literatura română, calificativ Magna cum laude, apoi absolvă Seminarul Pedagogic Universitar din Iași. La București, în 1923, dă examen de capacitate la limba latină în ianuarie și limba română în iunie.

Obținerea bursei oferite de Polonia în 1925 înseamnă și începutul periplului prin bibliotecі europene. Studiază la Varșovia, Lwow, Cracovia, unde audiază cursuri ale etnografilor și etnologilor Bystron, Frankowski, Moszynski, Poniatowski. După obținerea celor două doctorate la universitatea din Cracovia, în slavistică și în filosofie, zestrea cercetătorului român se va îmbogăți prin excursii de studii întreprinse de-a lungul anilor la Viena și Praga, Belgrad și Zagreb, Atena, Sofia.

Tipărește prima carte, în polonă, la Cracovia în 1933.

În vălmășagul refugiului, omul acesta, avînd familie cu trei copii, ce i-ar fi putut monopoliza întreg interesul, a dus un tren de cărți ale Universității din Iași în Ardeal, le-a încărcat, descărcat, transbordat și a pierdut o singură ladă la Alba Iulia — cea care conținea propriile manuscrise, fișe, însemnări.

Cu o tărie de caracter pe care puțini o au, Petru Caraman a găsit în el puterea de a reface aproape totul de la început, apoi de a birui vicisitudinile și de a munci mai departe. Afară de teza de doctorat ridicată la dimensiuni masive (600 pag.) și studiile sau recenziile din periodice, la moartea sa, savantul avea publicată o singură carte de 110 pag. în limba română ; „Datinile românești în limba franceză. Contribuție critică asupra folclorului român în străinătate" — București 1934.

Deschiderea din anii șaizeci l-a readus pe savant la întîlnirile specialiștilor, în paginile periodicelor.

*

Acum, prin strădania perechii de cercetători Viorica Săvulescu și Iordan Datcu, valorificată de editura Minerva[1], opera lui Petru Caraman începe să intre în circuitul public.

Cele patru studii ale primului volum au ca obiect al cercetării balade populare și, de aceea, probabil, s-a optat pentru gruparea lor. Trei dintre ele au mai apărut în publicații, dar acestea erau greu accesibile cititorilor.

Contribuție la cronologizarea și geneza baladei populare la români s-a mai tipărit în **Anuarul** Arhivei de folclor Cluj, în 1932 și este mai cunoscut prin interesul stîrnit și replica lui D. Caracostea. Studiul este pilduitor prin tehnica folosită de cercetător în acoperirea subiectelor alese. După stabilirea riscurilor și prudențelor necesare, fiecare fațetă este luată în lumină și cititorul se află martorul unui demers ce tinde spre exhaustiv.

P. Caraman știe și avertizează că folosirea produselor folclorice pentru cronologizarea unor evenimente este riscantă și ține de copilăria folcloristicii ; în producțiile populare timpul joacă un rol neînsemnat, iar poporul are tendința de a actualiza întîmplări vechi și de a arhaiza întîmplări recente, dar încheie cu următoarea frază : „Credem că studiul monografic al diferitelor balade, analizate atît din punct de vedere al fondului realist ce se poate afla în ele, cît și din punct de vedere genetic, e foarte necesar ca să putem păși pe un teren mai sigur la clasificarea în cicluri și la cronologizarea cîntecelor noastre bătrînești".

Considerații critice asupra genezei și răspîndirii baladei Meșterului Manole în Balcani a fost gîndit ca replică la studiul dr. Petar Skok din **Buletinul Societății Științifice din Skoplje** (1929) care susținea nașterea legendei cu motivul zidirii într-un mediu de zidari și crearea și răspîndirea baladei de către românii macedoneni. Savantul uzează de mijloace conjugate : „Căutînd să punem în lumină cîteva aspecte speciale ale subiectului — insuficient sau greșit cercetate —, am crezut că cea mai bună cale spre a ajunge la aceasta e întrebuințarea procedeelor folclorice secundate de metoda filologică. Scopul urmărit, însă, este pur folcloric oricît rezultatele pot fi utile și filologului, îndeosebi cele din domeniul antroponomasticei balcanice" pentru a argumenta originea greacă a baladei și difuzarea ei de către românii macedoneni.

În **Cîntecul nunului. Din perspectiva originii, genezei și a funcției sale — contribuție comparatistă la studiul epicii populare în versuri** —, se opinează pentru varianta sîrbă ca tip primar și încă „Avem a face aici cu un răsunet al tradițiilor cavalerești, specifice cu deosebire evului mediu. Ne gîndim firește, la o influență italo-dalmatină" (p. 246).

În sfîrșit, al patrulea studiu din volum, **Asupra originii și genezei unor balade populare sud-est europene, avînd ca subiect fapte extraordinare**, propune o despărțire a baladelor cu astfel de subiecte în (a) pur fantastice și (b) fantastico-realiste sau mixte. **Soarele și luna** este exemplu tipic, la români, de baladă pur fantastică și este considerată cea mai veche creație epică în versuri a folclorului nostru.

În toate cazurile, nu printre lucrurile special urmărite în ordinea demonstrațiilor, observație complementară, și Petru Caraman numai enunță, fără apăsare, în contextul lor tematic est-european baladele românești luate în studiu au clasă estetică și-și depășesc net corespondentele. Savant de formație enciclopedică, Petru Caraman este preocupat de aproape toate aspectele culturii populare. Erudiția aplicată, talentul de comparatist, bogăția argumentelor și rigoarea clasică a demonstrațiilor sînt doar cîteva trăsături ale scrisului său. Opera lui Petru Caraman este de multe ori exemplară și tipărirea ei este un fapt de cultură remarcabil.

T. MIRCEA

[1] P. CARAMAN — **Studii de folclor I**, Ed. Minerva, 1987.

Printre bucovineni

(urmare din pag. I)

după cîțiva ani, întîmplarea a făcut ca Emil Panaitescu s-o vadă pe Claudia Saghin pe scena Scalei din Milano și s-o aplaude frenetic. A revăzut-o apoi la București unde se stabilise ca titulară la Opera Română.

Claudia Saghin n-a fost singura care s-a abătut de la drumul trasat de directivele Accademiei di Roma. I-a urmat curînd Haralambie Mihăescu de la Universitatea din Iași. Acesta s-a dedicat lingvisticii și nu istoriei. La Roma a frecventat des Academia Engleză situată peste drum de cea a României, reușind să-și facă prieteni acolo cu ajutorul cărora și-a perfecționat posibilitățile de comunicare în engleză. La vecini intra fără rețineri pentru că unitatea lor culturală ținea întotdeauna ușile larg deschise. Era adăpostită într-un vechi pavilion al unei expoziții britanice de pe vremi. N-avea nici pe departe eleganța și suplțea clădirii românești.

Pe lîngă Claudia Saghin și Haralambie Mihăescu, și eu am fost unul din aceia care au dezertat de la programul tradițional al Accademiei. Dacă am aceptat să vin la Roma, în loc să plec la Paris, cum mi se propusese, am făcut-o pentru a mă aventura pînă în peninsula Istria, la românii de acolo. Mă interesau atît etnografic, cît și dialectal. Cele două călătorii de studiu întreprinse la intervale scurte în solitudinea inospitalieră a peninsulei de la subsuoara Italiei mi-au oferit — cum v-am spus — un material bogat.

— **Ce au însemnat pentru dv. „anii romani" 1931—1933? Ce profesori ați avut la facultatea din capitala Italiei? Care era în acea perioadă atmosfera universitară de-acolo?**

— Timpul pe care l-am petrecut în capitala Italiei a fost, atît pentru mine, cît și pentru colegii mei, o epocă de aur. Acolo mi-am deschis noi orizonturi, am început să văd lumea de la altitudinea unei sporite înțelegeri, am dispus de termeni de comparație între popoare și am învățat o limbă cu sonorități vocale. Cum Roma e un muzeu în aer liber, am trecut, „pe viu", prin întreaga ei evoluție milenară, începînd din epoca etruscă și ajungînd pînă în contemporaneitate. Concluzia la care am ajuns e că italienii sînt un popor plin de calități, deschis la suflet și binevoitor. Ceea ce m-a surprins la ei a fost interesul ce-l au pentru arte, muzică și, în genere, pentru frumos. Nu o dată am văzut băieți de prăvălie călători pe biciclete, ducînd tava cu plăcinte pe cap și cîntînd arii din Rossini.

Cît privește profesorii pe care i-am audiat, voluntar, la facultate, aceștia au fost : V. Rossi, Giovani Gentile și Giulio Bertoni. L-am preferat pe acesta din urmă, pentru minunatele sale cursuri de istoria literaturii italiene, pe care le prezenta cu prestanță, colorat și atractiv. La prelegerile lui nu asistau numai studenții italieni și străini, ci și lume venită din oraș. Ele aveau caracterul unor conferințe de înaltă ținută academică. Dacă nu veneai cu o oră înainte, nu mai găseai loc în bănci. Profesorul era solemn și punctual. Cînd majordomul facultății îi anunța venirea, publicul se scula în picioare și aștepta să-și facă apariția cu toată condescendența.

La Facultatea de Filologie din Roma se preda și româna. O preda Claudiu Isopescu, originar din părțile Rădăuțiului bucovinean. Fac această remarcă, pentru că mai există un Rădăuți pe malul Prutului. Studenți avea puțini, ca și ceilalți profesori care predau limbi străine de mai mică circulație.

După moartea lui Claudiu Isopescu, catedra sa a fost ocupată de o italiancă.

— **Ați fost colaborator apropiat al lui Leca Morariu. Situația lui de după 1940 s-a răsfrînt și asupra dv.?**

— Da, am avut și eu de suferit de pe urma interdicțiilor de publicare de după acea dată. Dovadă că semnătura mea n-a mai apărut decît în 1959, anul în care am revenit în publicistică. Atunci mi-au apărut și **Textele istroromâne** în Editura Academiei. Leca Morariu însă, din 1940 și pînă la moarte, n-a mai publicat nimic. Se închistase și nu mai vroia să țină pasul cu vremea, deși G. Călinescu, într-un articol din **Națiunea**, intitulat **Epurarea epuraților**, îl citase printre cei ce trebuiau absolviți de interdicție.

— **Pentru noi, cei care n-am trăit în epoca respectivă, ostilitatea lui G. Călinescu față de Leca Morariu și față de alți bucovineni — vizibilă nu o dată în scrierile sale — e destul de greu de înțeles. Care sînt de fapt cauzele ei?**

— Disensiunile dintre cei doi istorici literari au pornit de la biografia lui Eminescu. Leca Morariu o proiectase în stil mare și-și adunase, în acest scop, o bibliografie bogată. Cînd a început să elaboreze lucrarea, G. Călinescu l-a surprins cu cunoscuta sa **Viața lui Mihai Eminescu.** Leca Morariu a abandonat atunci proiectata monografie și s-a dedicat vieții lui Ciprian Porumbescu. Și-a intitulat manuscrisul **Iraclie și Ciprian Porumbescu.** Din cele 1 200 de pagini dactilografiate, șase sute constituie conținutul primului volum, apărut în 1986. A fost publicat sub îngrijirea lui Vasile D. Nicolescu, muzicologul. Cît privește ostilitatea lui G. Călinescu față de alți bucovineni, mi-o explic prin faptul că literatura din nordul țării era, în cea mai mare parte, reprezentată de tineri care fuseseră, de asemenea, studenții lui Leca Morariu.

— **După ce „Istoria și-a spus cuvîntul", a mai existat o solidaritate intelectuală bucovineană? Care a fost destinul celor cu care ați alcătuit Buletinul „M. Eminescu?" Cînd v-ați reafirmat ca bucovinean?**

— După dispariția, în 1940, a buletinului **Mihai Eminescu**, colaboratorii lui s-au dispersat. Însă solidaritatea noastră intelectuală a trebuit să dăinuiască. M-am reafirmat ca bucovinean cu ocazia sesiunilor științifice ținute în ultimele două decenii la Suceava și la Bacău, în cadrul cărora am abordat probleme bucovinene. Am continuat apoi s-o fac, colaborînd la anuarul **Suceava** și în volumele editate de Biblioteca Județeană din localitate. De dată mai recentă, la 22 aprilie 1988, fiind invitat de Academia Română să particip la sesiunea de comunicări de la București am vorbit tot despre Bucovina.

— **Totuși, în mod surprinzător, în cartea dv. Studii de literatură (Editura Junimea, 1978), nu ați inclus nici un studiu despre scriitorii bucovineni. Care din ei au, după părerea dv. cele mai mari șanse de a fi reconsiderați critc și reintegrați în circuitul valorilor contemporane?**

— În **Studii de literatură** n-am inclus nici un scriitor bucovinean din două motive. Mi s-a cerut să nu vorbesc despre ei, întrucît sînt „puțin importanți" și „nu vor interesa". Al doilea motiv e că pregătesc un volum **Scriitori bucovineni.** Încercînd să răspund la întrebarea dv., am să citez doar un nume : Mircea Streinul. După mine, el este un mare nedreptățit. I se reproșează c-a avut o atitudine politică greșită. N-a făcut politică și n-a fost de dreapta, cum susțin unii, pentru că faptele infirmă asemenea afirmație. Trăia strîmtorat, din pensia mamei. La mine a venit de mai multe ori să-mi ceară să-i fac rost de cîteva lecții particulare. Cum predam și la Liceul nr. 3, l-am recomandat unor elevi cu părinți bine situați. A fost mulțumit. Pe urmă, datorită unor intervenții pe care nu le cunosc, a fost chemat la București, unde i s-a oferit un post la cenzura militară de atunci.

— **Urmăriți realizările de azi ale scriitorilor bucovineni? Apar în ele toate firele continuității?**

— Firește, le urmăresc cu interes, notîndu-mi particularitățile care-i caracterizează pentru a elabora sinteza literaturii din Nordul Moldovei. Regret că unele din tinerele talente de aici, imediat ce capătă aripi și se ridică la altitudini artistice, își iau zborul spre București. Iarăși un singur exemplu : Vasile Andru(covici).

— **Ce este „spiritul bucovinean"? Cum s-a exprimat acest spirit în literatură?**

Datorită vicisitudinilor prin care au trecut, sentimentul lor patriotic e mai accentuat, istoria lor mai dramatică. Au trăit și sub împăratul Austriei. Revedeți-i! Sînt harnici, pricepuți și iuți la mînie. Țin la tradiție, la familie, la prieteni. Cinstea și omenia sînt unele din caracteristicile lor principale. Literatura lui Ion Grămadă, a lui Mircea Streinul, a lui Traian Chelariu, a lui Eusebiu Camilar conține aceste note definitorii.

O seară trecătoare

(urmare din pag. IV)

ne că nu-l vede nimeni și se descheie la palton. „Vezi, de-aia e bine să nu se pripească omul". Doctorița îl speriase degeaba cu hepatita ei. Vecinul pe care-l trăsese de limbă îi spusese că în cazuri de astea te simți foarte rău. Ori simptomele pe care le înșirase nu-l încercaseră pînă acum. Sigur, nu avea nimic. De ce să se teamă? Trase aer adînc în piept și-și continuă plimbarea. După o oră intră în casă și închise ușa. Se descălță alene, se dezbrăcă și intră în sufragerie. Ochii îi căzură pe calendarul înfipt într-un cui nou, strălucitor, altul decît cel pe care-l folosise el cu un ceas înainte.

CONSTANTIN SEVERIN

Vibrație de toamnă

toamna cuvîntul lumină se deformează
și fumegă
în manuscrise galactice orașe
cu mulțimi afazice

— tangaj în luciul unui măr —

prăjitorul de vinete cristalizează un abur
cu mii de învelișuri
ovoidale
prin care mîini străine-și lichefiază
țesutul originar
pe balustrada cuvîntului toamnă

trupul tău în cadrul ferestrei din bucătărie
vibrează cum pelicula nocturnă
de febră
a nevăzutului

toamna armonia morții e vie

Dansul

dansa cineva în haloul
luminiscent
ce ideograme cinetice întruchipau mîinile și
coapsele cristalizînd o muțenie șiroind de voci

muzica tocea muchiile
dintre corpuri și cuvinte
ochii din creierul extraplat al umbrei
în care cădeam îmbrățișați în savuroasă
disparitie

dansa cineva în haloul de octave
mișcările-i fluide ca hîrtia de biblie
extrăgeau din somnul comun
un peisaj cu urme de globule albe și roșii
albe și roșii

Jocul pălăriilor

Lui Constantin Noica

plouă peste parbrizul anti-șoc
pe acoperișuri statistice
și-n scuipătorile pentru sînge ale imaginației

plouă cu o rafală de pierderi
către mine
pleoapele roșii mi se desfac
în oarbe-ntîmplări ce nu au căderea
de-a fi

plouă peste pistele cu certitudini interșanjabile
și-n poemul cu centură de siguranță
asfixiat de cerneala maternă

— memoria se pliază pe ea însăși —

alerg sub narcoza unui vers mișcat
de modulațiile fătului alungit
în nebuloasa ființei

plouă și nu am căderea
și nu am căderea
de-a fi

Salamandra

era corpul unei priviri
un idiom al nemișcării
o pată de gravitație
în literele răcoroase ale zidului
o virgulă cimentată în lumina
verde — olive

eram trecătorul cu mers negru
urmărit de acea imagine sub narcoză
emanație a absenței
ce se cere împlinită
ca un perete
unde nervii imaginează
înspăimîntătorul d i s e g n o i n t e r n o
dintre eu și tu

Terminal

bătrînul își bea cafeaua la automatul bibliotecii
lăsînd apoi să-l spintece din propria-i depărtare
intimitatea cuantică a filelor

împrăștie scrumul țigării într-o propoziție
siderală

e un mesaj ce va fi fost să fie
ori nefiindu-l este
cum să-i desprinzi vocalele centrifuge
din filigranul informateriei

— mașina de scris și umbra
mototolită a vocii
sumbra inocență din curbura cuvîntului viață
într-un amurg evoluînd în putrede fructe —

mîinile cu pielea rulată pe ecranul sfîrșitului
îi insereazä radioactiv în evenimente
singure ca larva imaginii în spațiul negru
singur cu respirația-i de predicat morbid

veni-ne-va trupul dintr-o limbă moartă
o miliardime de literă
poate întoarce visul în descompunere
pe partea cealaltă
mîine de altădată

PERMANENȚE

Mari oameni despre Marea Unire

Făurirea statului național unitar român, proces desăvîrșit la 1 Decembrie 1918, „a fost, după cum se subliniază în **Programul partidului,** rodul luptei maselor largi populare, muncitorimii, țărănimii, intelectualității, a cercurilor înaintate ale burgheziei, a principalelor clase și pături sociale ale societății, opera întregului popor, a întregii națiuni". La realizarea acestei opere o contribuție de seamă și-au adus-o cărturarii și marii gînditori ai neamului românesc de pretutindeni, ce nu au pregetat să facă istorie, dar și să o scrie.

Paginile de jurnalistică, memorialistică, discursurile rostite în acele clipe hotărîtoare ar putea constitui o antologie de rară frumusețe etică, cu incontestabile valențe educative pentru toate generațiile. Gîndurile așternute pe hîrtie, izvorîte din atîtea dorințe acum izbăvite sînt de o adîncă sinceritate și încărcate de luciditate. Ele erau, după cum declara un mare om politic, expresia unei „clipe de fericire atît de mari, încît răscumpără veacuri întregi de suferințe".

Niciodată „n-a încăput atîta fericire între hotarele țării ce s-a chemat cîndva Dacia Felix", ca atunci la 1 decembrie 1918. Continuînd rîndurile lui Al. Vlahuță scrise cu emoțiile și bucuriile clipelor trăite, cităm și cîteva pasaje din articolul său publicat în revista „Dacia". „Mai înainte, cînd din răzluitele ținuturi veneau aici în țara cea liberă, frații noștri... ziceau, cu lacrimi în glas : „Am venit la voi". Și tot așa ziceam și noi cei de aici, cînd ne duceam să-i vedem la ei acasă, în țara cea robită, pe pămîntul sfînt al sfintelor lor îndurări. Iată că, în sfîrșit, a sosit și ziua cea mult așteptată și cu multă durere plătită, cînd ori unde ne-am afla, în București, în Alba Iulia... să putem zice cu toți : „Sîntem la noi". Dar pentru a ajunge la această clipă a „strălucitei biruinți"... au stat legiunile de mucenici, toată oastea nevăzută a trecutului nostru a stat mereu sub arme la Jiu și la Mărășești, căci pentru orice izbîndă mare, morții unui neam se scoală și luptă umăr la umăr cu cei vii... Jertfele neamului sînt florile care se aruncă în calea dreptății. Între cele pe care le aruncăm noi azi în calea dreptății noastre, sînt și florile culese pe Cîmpia Turzii", încheie poetul.

Conștiința unității naționale, izvorîtă din simțămintele maselor populare, luptele pentru independență și unitate națională purtate de-a lungul secolelor au pregătit pas cu pas, cu perseverență, anul 1918, cînd toate provinciile românești s-au reunit într-un stat național unitar și independent. La acest proces legic au contribuit și generații întregi de cărturari, de la vechii cronicari care, vorbind de locuitorii Moldovei, Munteniei și Transilvaniei, subliniau, cu veacuri în urmă, că „toți de un neam sînt" și „dintr-o fîntînă au izvorît și cură". Pentru a ajunge însă la Marea Unire, de la spusa bătrînilor cronicari au trebuit să treacă secole. În această luptă statornică s-au înălțat columnele istoriei noastre într-o continuă spirală în care eroul luptei este întregul popor român. O subliniază și o recunosc toți cei care au participat la momentul Unirii din 1918.

Animate de vibrante discursuri, între care nu lipsesc înflăcăratele cuvinte ale lui N. Iorga sau Barbu Ștefănescu Delavrancea, masele populare au reprezentat forța ce a îndeplinit cerințele acelui moment istoric. Între cuvîntările de atunci evocăm aici numai un fragment din discursul profetic al istoricului bucovinean I. Nistor, rostit în vara anului 1917 : „Mergeți, mergeți batalioane românești de implîntați steagul neamului pe ruinele din Suceava, mergeți și vă închinați la Putna, mergeți și înfingeți pajura românească la Alba Iulia." Și într-adevăr, nu peste mult timp, la Alba Iulia s-a înfăptuit măreţul act al dreptății.

Contemporanii, cei care au făcut istoria și au scris-o încă în acele clipe fierbinți ale luptei pentru realizarea visului secular, au remarcat — prin glasul lui Vasile Goldiș — că : „România Mare nu este creația partidelor politice sau a armatei, ci a evoluției istorice, ce nu poate fi oprită de nici o forță umană". Dacă aceasta era convingerea unui om politic, care a avut un rol deosebit în înfăptuirea unirii, convingerea sa nu este singulară. „Autorul marii fapte rămîne totalitatea unui popor, autorul adevărat va rămîne mereu anonim, fiind însuși poporul român în totalitatea lui, cu energiile lui din trecut, cu toți semănătorii de prin veacuri, cu toți dascălii și apostolii de ieri, cu întreaga jertfă a unei din generațiile sale". Sînt gîndurile lui I. Agîrbiceanu, participant la actul Unirii și fidel observator al realităților vremii sale.

Întreaga intelectualitate românească, cum era și firesc, s-a pus, alături de ceilalți, în slujba îndeplinirii idealului de unitate statală a tuturor românilor, subliniindu-se mereu că realizarea acesteia a fost opera întregului neam. „Unirea, afirma tovarășul Nicolae Ceaușescu, secretarul general al partidului, a fost încununarea victorioasă a luptei seculare duse de cele mai înaintate forțe ale poporului român din Moldova, Muntenia și Transilvania, de cărturarii și marii gînditori ai neamului, a activității desfășurate de elementele revoluționare, de militanții socialiști, a aspirațiilor și voinței întregului popor român".

Ion SUCEVEANU

Ion Luca și aspirația spre universalitate

Sînt, în ampla creație dramaturgică a lui Ion Luca, trei piese de teatru cărora le-a surîs, la un moment dat, șansa unei cariere internaționale, dramaturgul încercînd, pe cont propriu, să le asigure condițiile unei anume circulații și notorietăți peste hotare. Debutînd pe prima scenă a țării, în anul 1933 (nu fără succes, din moment ce în anul următor i-a fost decernat Marele Premiu al Teatrului Național), cu drama **Iuda din Cariot,** Ion Luca și-a văzut, pînă în anul 1947, tipărite vreo zece piese de teatru, unele reprezentate, la vremea lor, pe scenele din București, Iași, Cluj, Bacău. Concomitent, autorul, aspirînd la accesul în universalitate s-a preocupat și de traducerea unora dintre producțiile sale dramaturgice în limbi de largă circulație sau cu tradiții culturale incontestabile pe mapamond. Cele mai multe traduceri — în limbile franceză, engleză, germană, greacă, italiană — i-au fost rezervate dramei **Femeia cezarului,** inspirată din istoria Bizanțului. Pentru alte două — **Femeia, fiica bărbatului** și **Morișca** — avem la dispoziție cîte o singură traducere : în limba franceză și, respectiv, germană. Acesta fiind bilanțul demersurilor întreprinse de Ion Luca spre a-și vedea piesele favorite ajunse și pe alte meridiane culturale ale lumii, rămîne de constatat care au fost urmările unor atari tentative. Informațiile ne provin, în această privință, deocamdată, doar dintr-o singură sursă publică : interviul acordat de dramaturg, în anul 1944, săptămînalului „Bis", de unde excerptăm următoarea secvență : „...Ion Luca numără, printre certificatele sale cele mai valoroase, cîteva aprecieri ale diverselor personalități culturale străine. Astfel, teatrul **Iosefstadt** din Viena, condus de Max Reinhardt, referă în 1937 despre piesa **Femeia, fiica bărbatului,** tradusă în limba germană, spunînd că lucrarea prezintă un talent dramatic neîndoielnic și un dialog interesant. Iar directorul cultural Mansion al Casei de editură londonează Harray, una dintre cele ma mari din lume, afirma, în 1938, despre **Femeia cezarului :** «Este alcătuită din scene de înaltă factură dramatică, ceea ce mă face să-mi reamintesc de Athalia» [1]) (de Racine). O altă sursă, pînă acum necunoscută, o constituie un set de scrisori din arhiva scriitorului (păstrată la Muzeul Județean Suceava) ce atestă, peste ani, interesul a doi dintre traducătorii piesei **Femeia cezarului** (Anton Mystakide și Alice V. Wise) pentru destinul public al acestei drame și, implicit, pentru autorul ei.

Semnificativ rămîne faptul, susținut de conținutul scrisorilor, că o anumită preocupare a continuat să se mențină un timp, în Grecia și în Anglia, pentru piesele lui Ion Luca.

În **Precuvîntare la ediția a doua** a poemului dramatic de factură mitico-filosofică **Amon-Ra,** Ion Luca afirma : „Vremea este prețuitoare fără greș a lucrurilor și înălțătoarea trudelor dîrze și cinstite", pentru că „numai în tovărășia ei oamenii sînt răsplătiți". Avem motive să credem că astfel de asertiuni stau și sub semnul premoniției și poate că scrisorile pe care le reproducem în continuare vor constitui, în felul lor, un impuls de bun augur în valorificarea corespunzătoare a operei lui Ion Luca.

Nicolae CÂRLAN

Prea stimate Domnule Luca,

Vă scriu aceste cîteva rînduri cu o explicabilă emoție. De opt ani de zile, războiul și împrejurările neomenești ne-au despărțit. Eu am trăit tot timpul în Grecia și numai în 1948 (sic !) am izbutit să calc, pentru cîteva săptămîni, pămîntul carpatic. Deseori m-am gîndit la D-voastră, la teatrul dv., la traducerea **Evdochiei** (care din 1945 se află depusă la teatrul Regal din Atena) și la sindrofiile noastre boeme ori de cîte ori dați prin București. Ultima dată ne-am despărțit prin cartierul Rahovei. Iar acum cîteva zile, trimițîndu-mi ai mei cîteva reviste din București, am citit cîteva păreri de ale lui Tudor Arghezi despre noul dv. succes scenic. Dacă nu mă înșel : **Salba reginei ?** sau altceva ? Bucuria mea de a regăsi numele Dv. e mare. Și deci nu știu dacă aceste rînduri vor ajunge în mîinile Dv., deoarece nu-mi mai aduc aminte de adresa Dv., dau acestei regăsiri înțelesul fericit de reîntîlnire, — dacă s-ar putea, poate tot în cartierul Rahovei ! Prin urmare, aștept semnul confirmativ, fără să-mi ascund speranța că în curînd vom citi **Salba reginei** sau ultimul succes pe care de pe acum mă pregătesc să-l îmbrac în hlamidă elenă. Funcționează la Atena un Teatru de Atelier, foarte serios, în care am speranțe de reușită. Cine știe ? Teatrul Regal, unde sărmana **Evdochia** își pierde zilele așteptînd, e înlănțuit de duhuri și armuri politice, de la care zadarnic așteptăm simpatie.

Aceasta pentru început. Vă urez multă sănătate, spor la muncă și o cît mai frumoasă reîntîlnire cu cel care nu vă uită,

Anton Mystakide

Str. Yperidu 18 a Athenes 1, Grece

Pe plic, în manșetă :

Pentru Dl. Factor Poștal.

În caz că Dl Ion Luca nu se află la Bacău, rog călduros a se adresa prezenta la redacția „Revistei Fundațiilor Regale", Bd. Lasc/ăr/Catargiu, 39, București, cu rugămintea de a fi anunțat. Cu mulțumiri,

A. Mystakide

27 iulie/19/58

Mult stimate Domnule Luca,

Cel care semnează aceste rînduri este un prieten al domnișoarei Alice V. Wise, traducătoarea în limba engleză a piesei dvs. **Evdochia,** și vă scrie din însărcinarea ei.

Miss Wise, care se află în prezent în Anglia, locuieste la Londra, (LANGLAND GARDENS, 10, LONDON, N. W. 3) dorește să încerce să valorifice traducerea **Evdochiei.**

Zilele trecute mi-a cerut să vă caut pentru a vă ruga să binevoiți a-i trimite o scrisoare prin care s-o autorizați să trateze în numele dvs. reprezentarea, adaptarea radiofonică etc. a traducerii piesei dvs. **Evdochia** în Anglia, confirmîndu-i totodată că cincizeci la sută din drepturile respective ce s-ar realiza îi revin ei în calitate de traducătoare. Miss Wise vă roagă să-i trimiteți această scrisoare de urgență. Fie că îi veți scrie direct, fie că veți dori să-i transmit eu scrisoarea, vă rog să-mi dați și mie de știre.

La nevoie, cred că dacă aveți nelămuriri aș putea și aș dori să vă fiu la îndemînă. Cu deosebită considerație,

Ioan Comșa

București, str. Mîntuleasa, 12,
telefon 36570 ; 62498

ION LUCA
Vatra Dornei

Strada Parcului, 37
3 septembrie 1958

Stimată Dnă Wise,

Am fost profund mișcat să aud că nu m-ați uitat, atît pe mine cît și eforturile noastre comune privind traducerea /piesei de teatru/ **Evdochia,** de-acum cîți ani în urmă.

Îmi amintesc că încă din 1940 v-am dat o autorizare scrisă să negociați în numele meu cu orice producător, editor etc. punerea în scenă, publicarea, difuzarea /la radio/ etc. a **Evdochiei** în traducerea Dv., reținîndu-vă cincizeci la sută din drepturile cuvenite. Natural, această înțelegere se menține și sînteți autorizată să mergeți pînă la capăt cu negocierile.

Doresc să vă atrag atenția asupra faptului că în ceea ce privește reprezentarea piesei — numai reprezentarea — uzanțele internaționale și legea prevăd ca autorul piesei să primească un beneficiu garantat de cincizeci la sută din rețetă. Aceeași /lege/ prevede că traducătorul poate obține o cotă mai mare din încasări decît autorul. Mi-ar plăcea foarte mult să aud că, lansînd piesa mea, v-ați asigurat, pentru Dv., o sumă substanțială. Dv. mi-ați face un serviciu :

— dacă, găsind un producător sau orice altă soluție, m-ați ajuta să aflu aceasta imediat și mi-ați trimite un exemplar din contractul semnat cu el pentru ca să-l pot prezenta la Fondul Literar al Uniunii Scriitorilor din R.P.R., care va pregăti contractul final în formă uzuală ;

— cred că ar trebui să vă reamintesc că edițiile a II-a și a III-a din **Evdochia** diferă puțin de ediția pe care ați tradus-o. Doriți să vă trimit un exemplar revizuit ?

Așteptînd de la Dv. vești bune și dorindu-vă tot binele rămîn al Dv.

În mod sincer,

/Ion Luca/

București, 15 iulie 1969

Iubite prietene,

Iarna trecută am fost la Londra și bineînțeles la Paris. La Londra am văzut pe Miss Wise, care mi-a vorbit de d-ta și m-a rugat să mă interesez ce ai devenit. Știu că ai mai fost prin București, dar nu te-am întîlnit și nici d-ta n-ai știut de adresa mea. Cum eu voi fi în cursul lunei septembrie din nou la Londra, mă însărcinez să-i transmit din partea d-tale nu numai știri dar și ultimele d-tale lucrări.

Dacă vii prin București, adresa mea este : M. Bibiri Sturia, str. Conductei, 25, bl. 60, ap. 3 — cu tramvaiele 13 și 25, autobuzele 36 și 72, stația Valea Cerbului. Sînt în București pînă la 25 iulie iar apoi la Constanța și la Vulcan Dîmbovița pînă la 15 august, după care plec în străinătate unde voi rămîne pînă la 15 octombrie c/urent/.

Cu cele mai frumoase amintiri,

Marcel Bibiri Sturia

D-lui Ion Luca, strada Parcului, 37,
Vatra Doornei,
Rumania

Mulțumesc pentru frumoasa carte poștală care mi-a făcut plăcere. Nu înțeleg despre revederii (sic !) aici, în Anglia. Cînd ? Grăbiți-vă că am împlinit 88 de ani ! !

Între timp vă transmit cele mai bune urări pentru 1970.

Alice Wise

Xmas 1969

Sander : A. V. Wise, 45, Mowbray Rd., London — N. W. 6, England

[1]) **De vorbă cu Ion Luca — un autor dramatic autohton mai prețuit în străinătate decît acasă la el,** în „Bis, artă — teatru — cinema — muzică", anul II, nr. 87, 5 noiembrie, 1944, p. 3.

Leca Morariu — corespondență

Publicăm mai jos, scrisoarea elogioasă, inedită după cît credem, pe care i-a trimis-o, lui Leca Morariu de la Londra, dr. M. Gaster, la primirea (prin intermediul filoromânului A. R. Wright) lucrării **Războiul Troadei.** Datată 6 mai 1924, scrisoarea se păstrează, în copie dactilografiată, în colecțiile bibliotecii de la University College din Londra și se constituie într-o discuție de specialitate asupra vechii literaturi scrise românești (origine, circulație, copiști etc.), **Istoria Troadei** în cazul de față, de care însuși Gaster se ocupase anterior. De altfel, chiar M. Gaster a fost, alături de B. P. Hasdeu, creatorul, la noi, al acestei discipline, prin a sa **Literatura populară română** (1883), a cărei reeditare (sugerată și în scrisoarea de față) a pregătit-o vreme îndelungată, fără însă a-și putea duce planul pînă la capăt.

Tot în ideea acestei reeditări, Gaster îi cere lui Leca Morariu și alte lucrări ale sale din domeniul literaturii populare scrise, trimițîndu-i, în schimb, „volumul basmelor române" pe care acest mare învățat originar din România le-a tradus și publicat în englezește, însoțite de măiestrele ilustrații ale unui „zugrav englez".

Virgiliu FLOREA

193, Maida Vale,
London, W. 9.,
6th May 1924

Stimate D-le Morariu,

Mă grăbesc a-ți mulțumi călduros pentru buna-voința ce ai avut a-mi trimete frumoasa d-tale publicație **Războiul Troadei** [1]). Îndată după primirea cărții, D/l/ Wrigh[2]) mi-a înmînat-o și am citit-o cu multă plăcere. Îmi pare bine că s-a descoperit încă un text al povestei și că s-a publicat îndată și într-un mod așa de satisfăcător cum l-ai făcut d-ta[3]).

Problema izvodului, ridicată de mine, nu se va deslusi pînă cînd nu vom avea tot **Hronograful** publicat, pe care eu l-am atribuit unui P. Danovici, care l-a alcătuit pe la anul 1650 (v. **Chrestomatia** mea, vol. I, p. 145) și despre care am vorbit în **Istoria literaturii române,** în Grüber's **Grundriss** [4]). Numai după un studiu amănunțit al izvoarelor acelui **Hronograf,** ne vom putea da seamă și despre obîrșia adevărată a povestei de față. În tot chipul, foarte bine ai făcut de a publica acel text. Deosebirile între Ms. Popovici și celelalte se explică ușor prin faptul de obște recunoscut, de mine și de alții, cum că copiștii textelor poporane nu se sfiau de a manipula textul cum le plăcea mai bine, cînd adăugînd, cînd scăzînd, căci scriau numai pentru plăcerea lor și nu pentru a da în vileag ceea ce scriau.

Pe coperta cărții d-tale, eu văz că ai dat la lumină și alte texte importante [5]). Dacă ai putea să mi le trimiteți, m-ai îndatora foarte mult. Eu, de cînd am publicat a mea **Literatura populară,** am tot adăugat la volumul meu tot materialul, atît românesc, cît și străin, care se lega de acea literatură. Am trecut, în exemplarul meu, tot ce am aflat, și acuma voi trece și publicația d-tale a războiului, precum și informația despre „Kir Împărat", care, din fericire, s-a păstrat de asemenea în m/anuscri/s/ul popei Popovici. Păcat că lipsește începutul, dar tot e mai bogat decît crîmpeiul m/anuscri/s pe care l-am cunoscut eu. Și cu toate că **Santipa** se află tipărit, totuși un m/anuscri/s e de valoare pentru cercetarea istoriei și răspîndirei unui text popular[6]).

Cu aceeași poștă, îți trimet volumul basmelor române traduse de mine în englezește și ilustrate cu măiestrie de un zugrav englez [7]), care a lucrat cu inspirația românească ce i-am dat [8]).

Primește, încă o dată, mulțumirile mele cele mai călduroase și expresiunea nădejdei că vei urma cu spor drumul ce l-ai apucat și că vei îndatora încă mult pe acei care au dor și dragoste de vechea literatură românească.

Devotat,

/Dr. M. Gaster/

D-lui L. Morariu,
„Junimea literară",
Strada Tomașciuc, no. 2,
Cernăuți

NOTE

[1]) **Cf.** Leca Morariu, **Războiul Troadei după codicele Const. Popovici** (1796). Cu 7 clișee. Reproducere din „Glasul Bucovinei", VI (1923), Cernăuți, Institutul de Arte Grafice și Editură „Glasul Bucovinei", 1924.

[2]) Arthur Robinson Wright, director la „Pattent Office" din Londra, editor, multă vreme (1912—1931), al revistei „Folklore", vicepreședinte și apoi președinte (1927—1928) al Societății englezești de folclor, care-i scria lui Gaster, la 3 mai 1924, că îi trimite „o revistă primită, pentru Dumneavoastră, din Cernăuți".

[3]) Aluzie, probabil, la faptul că Leca Morariu a completat textul din manuscrisul copiat de Constantin Popovici, cu fragmente din textul publicat de Gaster în limba germană, sub titlul **Die rumänische Version der trojanischen Sage,** în „Byzantinische Zeitschrift", III (1894), p. 528—552.

[4]) Cf, M. Gaster, **Geschichte der rumänischen Literatur,** în Gustav Gröber, **Grundriss der romanischen Philologie,** vol. II, partea a III-a, Strassburg, 1901, p. 380—382.

[5]) Era vorba de vol. **De la noi.** Povești bucovinene... cu prefață de N. Iorga, Ed. a III-a, Cernăuți, 1920, operă premiată de Academia Română în sesiunea din 1921 ; **Un nou manuscris vechi : Isopia voronețiana,** Cernăuți, 1922 ; **Codicele pătrăuțean și asasinarea lui Grigore Ghica,** Botoșani, 1922 ; **Ce-a fost odată.** (Din trecutul Bucovinei), Cernăuți, 1922 ; **Frățiinii Eminescu,** Cernăuți, 1923.

[6]) Deși s-a ocupat de mai multe ori de **Istoria Sandipii filosoful** din manuscrsul lui Constantin Popovici (cf. Mihai Moraru, Cătălina Velculescu, **Bibliografia analitică a cărților populare laice,** parte a II-a, București, Editura Academiei R. S. România, 1978, p. 435). Leca Morariu n-a publicat decît fragmentar acest roman popular, în a sa **Din Sandipa filosoful al codicelui C. Popovici, în** „Bibliotecile noastre", III (1926), nr. 1, p. 1—2, în care „reproduce — spun autorii de mai sus — pilda a doua a celui de-al doilea filosof".

[7]) Cf, **Children's Stories from Rumanian Legends and Fairy Tales.** By M. Gaster, Ph. D. Late President of the English Folk-Lore Society etc. Illustrated by C. E. Brock, R. I., London, Raphael Tuck & Sons, Ltd., /1922/.

[8]) Era vorba, între altele, de albumul **La Roumanie en Image,** oferit lui Gaster de Legația României de la Londra, ca și, se pare, de obiectele de artă populară românească din colecția personală a marelui învățat.

POEȚI DIN R.S.S. MOLDOVENEASCĂ

Heralzii

lui Mihai Eminescu

Se lasă înserarea
și ne apar la porți
heralzii fără nume,
fără de neam și soartă
și surlele lor strîmbe înalță către bolți
lung mugetul pustiei gonind spre-o mare moartă.
Vin din neant,
din silve,
din tenebre
Cu platoșă de zgură și sufletul amar
să soarbă neuitarea și sufletul din vorbe,
la pod și la răscruce să ceară vamă iar.
Se lasă înserarea
și vînturile reci
adună-n val nisipul — tot dune,
dune,
dune
acoperă trudite vechi urme pe poteci
și de se poate plînge
nu se mai poate spune
La mesele tăcerii
făclia nu s-a stins —
alăturea de pită — cartea Măriei Sale
adună și copiii și cei cu părul nins
cînd „Sara pe deal buciumul sună cu jale"
Stau toți în așteptare,
plătindu-și viețuirea
cu lacrimi și sudoare,
cu cîntece și dor
și uneori aud adînc zvîcnirea
inimii Lui bătînd în pieptul lor.
Iar cînd uitarea ține să învingă
colindele cu „Măiri Leru-i ler"
doar inima aceasta sîngerîndă
ne mai deschide-o poartă către cer.
Se lasă înserarea
și ne apar la porți
heralzii fără nume,
fără de neam și soartă
și surlele lor strîmbe
înalță către bolți
lung mugetul pustiei
gonind spre-o mare moartă.
Cît inima Lui bate în piepturile noastre,
își caută izbînda și locul, în zadar.

heralzii fără nume,
fără de neam și soartă
cu platoșă de zgură
și suflet amar

Valeriu MATEI

Elegia trandafirului urbanizat

Trandafir cu guturai,
Trandafir transfigurat,
Ai miros scăzut și, vai,
Te-ai in-dus-tri-a-li-zat !

Azi mai mult proprietar
De parfumuri,traficant,
Mai visezi în nopți de jar
Floarea-cea-de-diamant ?

Cînd în vîntul de april
Te-mbătai de ideal
Și erai cel mai fragil
În tot regnul vegetal ;

Și visai să fii, să fii
Numai cosmos, numai duh,
Să-ți înalți, în reverii,
Carnea toată în văzduh !

Erai Prințul-din-candori,
Cam romantic și naiv,
Că și iarna uneori
Înfloreai demonstrativ.

Oh, pe-atunci te destrămai
În mici flăcări de mister,
Te purta în seri de mai
Poezia la rever...

Azi, în sfere vindecat,
Stai într-un peisaj de var

Arcadie SUCEVEANU

Sînt solul...

Sînt solul iubirii ce vine
Acum, să aducă scăpare.
Din ghearele urii barbare,
A celor ce-o află prin mine

Așa, cum au toate un capăt,
Și numai iubirea nu-l are,
Eu vreau să o știți fiecare,
Căci numai prin voi o recapăt

Cînd stau nouri negri s-atace
Un suflet ce n-are hotare
Că același e-n toți și mă doare
Ne apără norul de pace.

Sînt solul iubirii curate,
Un strop din esența ei pură,
Departe de pizmă și ură
De rău și minciună departe.

Nina JOSU

CADRAN

literatură și „literatură"

Tema jurnalului (ca literatură) continuă să se mențină în actualitate. Abundența argumentelor puse în circulație în ultima vreme (vezi și „Caiete critice") vrea să dea cîștig de cauză zeloșilor săi susținători. De altfel respectiva specie (jurnalul) înflorește ca un cîmp de rapiță prin romanele noastre, de cîțiva ani încoace. Există autori care s-au „specializat" în romane-jurnal. grăbindu-se să-și... valorifice „în chip superior" pînă și caietele de însemnări juvenile. Și uite-așa, nu deschizi bine o carte și te pomenești înotînd prin banalități de existență particulară pigmentate pe ici, pe colo cu mici picanterii, care oricum nu pot și nici n-au ce salva.

În acest context atrage atenția recenta intervenție a lui Eugen Uricaru (**Ateneu** nr. 8). Cunoscutul prozator se arată mai degrabă mîhnit decît iritat față de fenomenul în cauză. Și pe bună dreptate. Pentru că înainte de orice „această trupă de frontieră", cum îi numește E. U. pe împricinații condeieri, a pătruns cu trufie în arena literară lăsînd impresia că „Troia literelor este îngenuncheată și la îndemîna" oricui. Ce poate fi mai comod decît să utilizezi consemnarea nudă după formula „totul e de privit, pipăit, adulmecat" și să umpli astfel zeci și sute de pagini ? Și E. U. își exprimă neliniștea că o asemenea „molimă" începe să se răspîndească și printre scriitorii de talent. „poetul își cloroformizează poezia și scoate în arenă caii orgoliului, prozatorul își încîlcește bine fraza și face să se audă șenila blindată a tonurilor sale, criticul devine crud, feroce, nemilos...". Sporind numărul veleitarilor, această acțiune concertată nu reprezintă altceva decît „o lovitură de pumn" dată literaturii, adevăratei literaturi. Se va riposta desigur că jurnalul, refuzînd ficțiunea, reține automatismele cotidianului în starea lor frustă, de unde si senzația de plonjare în contingent și intimitate. Foarte bine, numai că, păcatul primordial al acestei așa-zise literaturi rămîne simularea. Ea convinge sau va convinge doar pe snobi și pe amatorii de delicii biografice. Și pentru că tot vorbim de „literatura de frontieră" (termenul aparține lui E. U.), ne permitem să „contrapropunem" o carte cu adevărat „mustind" de viață : „Proprietarul de iluzii", de Cornel Nistorescu. O carte trăită în sensul exact al cuvîntului și care pune în fața cititorului felii de existență de cea mai indubitabilă verosimilitate. Nu vom intra în detalii și nici nu ne propunem o analiză a volumului menționat, vrem doar să-i subliniem particularitatea și originalitatea. C. N. vine să demonstreze că într-adevăr se poate naște literatură din imediata realitate, cu condiția să știi să „stăpînești" această realitate. Textele sale sînt și nu sînt reportaje. Sînt reportaje pentru că însumează referințe controlabile și relevante, numai că autorul refuză cumințenia comunicării și nu suferă de viciul înregistrării blazate a datelor și faptelor spre a le farda mai apoi în culorile conformismului. Secțiunile realizate în destinele unor indivizi sau comunități umane, în mecanismele subtile ale relațiilor sociale și de grup au precizia și viabilitatea autenticității. Forța și maturitatea naratorului (aflat la a doua sa experiență de acest gen) decurg din capacitatea de a surprinde esențialul, de a nu ocoli adevărul, oricît de dureros ar fi acesta, precum și dintr-o excepțională stăpînire a mijloacelor de expresie. Investigînd cu frenezie cazurile și evenimentele de excepție luate sub „observație", Cornel Nistorescu reușește performanța unei cărți palpitante și convingătoare.

Și oricînd, între apaticele însemnări de uz personal și „tăieturile nemiloase" în derularea istoriei la zi, opțiunea noastră va fi de partea acestora din urmă.

Ioanid DELEANU

DICȚIONAR (LXVIII)

LEU, PAUL (n. 26.VI.1927, comuna Cîrja-Murgeni, județul Vaslui, istoric și critic literar. Studii secundare la Liceul „Mihail Kogălniceanu" din Vaslui, „B. P. Hasdeu" din Chișinău și „Vasile Lupu" din Iași. Studii superioare la Facultatea de Filologie a Universității „Al. I. Cuza", Iași, absolvite în 1954. Profesor la școlile elementare din Cîrja-Vaslui și Arbore-Suceava, Liceul Militar „Ștefan cel Mare" din Cîmpulung Moldovenesc (1956—1965), șef al secției de învățămînt Suceava (1965—1967), lector la Facultatea de Filologie a Institutului Pedagogic din Suceava (1965—1976), profesor la Liceul de matematică-fizică „Ștefan cel Mare", Suceava. Debutează în **Convorbiri literare**, mai 1970, editorial în 1972 cu monografia **Ciprian Porumbescu**. A colaborat, cu peste 170 studii, articole, recenzii, texte și documente inedite, la : **Ateneu, Apărarea Patriei, Buletinul Societății de Științe Filologice din R.S. România, Cercetări istorice, Colocvii, Convorbiri literare, Cronica, Gazeta învățămîntului, Limbă și literatură română, Muzica, Pagini bucovinene, Revista noastră, Studium, Tribuna Rom;niei, Tribuna școlii** ș.a. Volume tipărite : **Ciprian Porumbescu — documente și mărturii**, Suceava, Muzeul Județean. 1971 ; **Ciprian Porumbescu** — monografie, prefațată de George Pascu, Suceava, Muzeul Județean, 1972, ediția a II-a revăzută și adăugită, Editura Muzicală, București, 1978 ; a îngrijit edițiile S. Fl. Marian : **Basme din Țara de Sus, Iași,** Editura Junimea, 1975, **Legende istorice din Bucovina,** Iași, Editura Junimea, 1981 și **Basme populare românești,** București, Editura Minerva, 1986.

Paul Leu s-a dedicat cu pasiune studierii vieții și operei a două personalități bucovinene marcante : Ciprian Porumbescu și Simeon Florea Marian, abordînd însă și alte teme de istorie și critică literară sau de modernizare a predării literaturii.

Referințe critice (selective) : Cantemir, Traian — în **Cronica** nr. 28, 9 iunie 1976, p. 3 și **Tribuna României,** nr. 145, 15 noiembrie 1978, p. 13, nr. 223, 15 februarie 1982, p. 4 și nr. 326, 15 octombrie 1986, p. 4 ; Borza, Enea — în **Muzica,** nr. 5, mai 1974, p. 36—37 ; Dobre, Alexandru în **Luceafărul,** nr. 24, 13 iunie 1987, p. 2; București, **Editura Minerva,** 1987 ; Muntean, George, în **România literară**, nr. 38, 17 septembrie 1987, p. 19 ; Muntean, George — în **Hiperion I. Viața lui Eminescu,** București, **Ed. Minerva,** 1973, p. 75—76 ; 388 ; Monteoru, Alexandrina — în **Viața românească,** nr. 5, mai 1987, p. 94—95 ; Neagu, Vera — în **Romanian news,** nr. 33, 14 august 1981 ; p. 9 ; Negreanu, Constantin — în **Limbă și literatură,** vol. I. București, 1987, p. 133—134 ; Pătrașcu C. — în **Convorbiri literare,** nr. 1, ianuarie 1979, p. 12..

Ion PÎNZARU

PROZA

DEBUT O seară trecătoare

De două zile bătrînul era supărat. Primise o veste care-l scosese din pepeni. O nimica toată ; era suspect de hepatită. Bineînțeles că noutatea l-ar fi lăsat cu totul rece, dacă n-ar fi primit-o cu două zile înainte de Anul Nou. El nu mai era omul care să-și petreacă revelionul în nu știu care local jucînd perinița cu capul plin de paiete și în costum de ginere, dar avea, ca în toți anii, planurile lui. De cînd rămăsese singur, 1 Mai și mai ales sfîrșitul anului erau pentru el sărbători neobișnuite. În sufragerie, în fața unei sticle de șampanie și a unui pahar cu picior, își ura „la mulți ani" la miezul nopții. Radioul și televizorul, deschise, își trimiteau în camerele goale cele douăsprezece semnale sonore. Întotdeauna în aceste clipe se ridica în picioare și fiori reci îi treceau de-a lungul spinării. Se îndrepta de șale și golea paharul pînă la fund. Mergea în bucătărie și, după ce rupea ultima filă a calendarului, agăța ceremonios în cuiul ruginit de deasupra aragazului pe cel al noului an. Toate le făcea cu o încetineală solemnă, prelungindu-le cît mai mult. Se îndrepta puțin și-și privea „opera", după care-și turna cafeaua dinainte pregătită într-o căniță de porțelan scump, special cumpărată pentru acest prilej. O așeza cu mare băgare de seamă pe o tavă de inox lîngă un șervețel împăturit în trei. Lua totul cu amîndouă mîinile și cu ochii în oglinda cafelei se îndrepta spre sufragerie. Punea totul pe masă și-și freca mulțumit palmele. Cu o lumină nouă în ochi deschidea scrinul greoi scoțînd o cutie de trabucuri englezești; dar de la răposata nevastă-sa O punea cu evlavie pe șervețel și se așeza la masă. Cu ochii la televizor rîdea cu poftă de toate poantele, bune-rele. Cînd trăgea din trabuc își amintea întotdeauna de soția lui care-i apărea pe nesimțite în față. El îi povestea ce i se întîmplase peste an și ea asculta. Îi amintea întotdeauna pe vremea asta de cofetăria din Căciulata de unde-i cumpărase un tort cît toate zilele să-i facă o surpriză. Draga de ea, roșie de emoție în fața unei așa capodopere culinare, călcase greșit și frișca umpluse dalele localului. „Ce supărată fusese atunci consoarta mea", sfîrșea el istoria într-un hohot de rîs îndesat.

Niciodată nu apuca să vadă sfîrșitul programului de la televizor. Ațipea, și ea îi punea binișor sub cap un puișor de pernă, învelindu-l duios cu o pătură.

*

Anul ăsta, după ora douăsprezece, nu izbuti să-și găsească locul si nu mai simțea bucuria ritualului sărbătoresc pe care-l repetase în atîtea rînduri. Mai mult, cînd agăță noul calendar, se rupse cuiul. Furios, își luă suba. căciula, fularul și ieși lăsînd lumina aprinsă.

Afară era bine și ningea. Plimbarea de unul singur pe strada pustie îl calma. Dacă i-ar fi spus cineva că de Anul Nou se va plimba sub ninsoare, n-ar fi crezut. Îi părea bi-

(continuare în pag. II)

Luminița ANDRICIUC

CONSEMNĂRI

● Manifestări politico-educative

Specialiștii Muzeului Județean Suceava au desfășurat în perioada estivală o bogată paletă de acțiuni menite să contribuie la educația politică, patriotică, estetică a colectivelor de oameni ai muncii de la orașe și sate.

Cele peste 50 de conferințe și simpozioane au marcat evenimentul central al perioadei — a 44-a aniversare a Revoluției de eliberare socială si națională, antifascistă și antiimperialistă, prin dezbaterea unor teme precum : „23 August — moment cu adînci semnificații în istoria României", „Ctitoriile Epocii Nicolae Ceaușescu", „Suceava pe coordonatele dezvoltării economico-sociale în anii Epocii Nicolae Ceaușescu", „Suceava — trecut si prezent glorios".

Bilanțul estival este doar parțial prezentat, specialiștii muzeului fiind implicați din ce în ce mai mult în activitatea de educație a maselor din județul nostru și prin alte acțiuni, ca de pildă expoziții urmărind valorificarea patrimoniului cultural, mese rotunde etc.

● Premii

● La festivalul folcloric interjudețean „Cîntecele munților", ediția a VII-a, organizat de Muzeul Satului și al Tehnicii Populare din municipiul Sibiu, competiție la care au participat 44 de formații, reprezentînd 32 de județe ale țării, mesagerii artiștilor amatori din județul nostru, de această dată Ansamblul de cîntece și dansuri „Balada" al Centrului de Cultură și Creație „Cîntarea României" din orașul Fălticeni, întrunind aprecierile unanime ale juriului și publicului (peste 11 000 spectatori), a obținut premiul special al Asociației Folcloriștilor și Etnografilor din Sibiu, premiul Opiniei Publice, diploma de onoare și placheta festivalului pentru autenticitate și măiestrie interpretativă. Realizatorii spectacolului (obiceiuri la nuntă) : Răzvan Vrabie, Mircea Moisa, Mircea Stoleru.

● Evoluînd pe scena sărbătorii folclorice interjudețene „Trandafir de la Moldova", ediția a XXII-a, de la Strunga — județul Iasi. la care au participat formații din 17 județe, artiștii amatori de la Centrul de Cultură și Creație „Cîntarea României" din satul Comănești, comuna Botoșana, au fost distinși cu premiul I și trofeul festivalului — pentru formațiile de dansuri bărbătești și mixte (instructor : Filip Constantinescu) și cu premiul special al juriului pentru surorile Iftimia și Salomeea Leșan, interprete de muzică populară (Aurelian Ciornei)

● In memoriam

Nu de mult s-au împlinit 100 de ani de la nașterea prof. univ. dr. Virgil Tempeanu, scriitor și reputat germanist. Născut în Focșani, va urma școala primară și Liceul „Nicolae Bălcescu" din Pitești, unde se mutase familia, tatăl său fiind funcționar la C.F.R. Aici este apreciat ca un elev de excepție, iar în clasa a VIII-a liceală, datorită și înclinațiilor sale literare, i se încredințează conducerea revistei școlare „Junimea"[1].

Înscris la Facultatea de Litere și Filosofie din București, o absolvă cu rezultate excepționale. A fost studentul lui Titu Maiorescu, iar în timpul studiilor — ales primul președinte al „Societății Studenților Germaniști"[2]. În 1913 este numit ca profesor la Gimnaziul „Alecu Donici" din Fălticeni, dar va preda și la școli secundare din localitate. În 1918/19, este numit directorul Școlii Pregătitoare de Învățători, care a funcționat la Baia în locul Școlii Normale temporar desființate. Mulți ani a fost directorul și sufletul acestei școli (reînființată), pe care a menținut-o, împotriva vicisitudinilor vremii, pînă în 1930, cînd s-a desființat definitiv.

La Liceul „Nicu Gane" din Fălticeni a avut ca elevi pe viitori oameni de seamă : acad. Petru Jitaru, artiștii poporului Gr. Vasiliu-Birlic, Jules Cazaban și Ion Irimescu ; pe Horia si Vasile Lovinescu, Anton Holban, Aurel George Stino ș.a.

În 1936, devine membru al Societății Scriitorilor Români, al cărei președinte era Liviu Rebreanu. La această dată Virgil Tempeanu era un recunoscut publicist pe tărîmul literelor românești. Eruditul profesor s-a remarcat și prin numeroase traduceri din limba germană : **Cîntecul Nibelungilor, Gudruna, Medeea** și **Sapho** (jucată în premieră pe țară la Fălticeni, cu Agatha Bîrsescu și clasa ei de teatru de la Iași), **Ifigenia în Taurida, de Goethe** ș.a. Nicolae Iorga l-a socotit cel mai bun traducător, la acea vreme.

Timp de două decenii (1913—1934), Virgil Tempeanu a impulsionat și activitatea culturală din orașul Fălticeni și din cuprinsul fostului județ.

În 1934 este transferat la București, unde-și susține teza de doctorat : **Cîntecele de cruciată ale lui Walter von der Vogelweide,** cu „magna cum laude", avînd ca îndrumător pe Simion Mîndrescu, care la ieșirea sa la pensie, îl va desemna locțiitor la catedră.

O perioadă (1935—1937) este lector de limba română la Universitatea din München, după care, revenit în țară, va ocupa rînd pe rînd funcția de lector la Academia Comercială din București, conferențiar la Școala Politehnică, profesor la Universitatea din Iași și, în fine, la Facultatea de Litere și Filosofie din Capitală.

În anii din urmă, Virgil Tempeanu își continuă activitatea de publicist, fiind membru titular al Uniunii Scriitorilor din R. S. România. Dă la lumină traduceri din literatura țărilor de limbă germană, apreciate de critica de specialitate (Zoe Dumitrescu-Bușulenga, semnează prefața la **Cîntecul Nibelungilor,** București, 1964, EPLU).

După pensionare, scriitorul se retrage la Buftea, într-o casă particulară, înconjurat de bogăția cărților din biblioteca sa și de tablourile renumitului pictor Rudolf Schweitzer-Cumpăna, cumnatul său, vizitat de numeroși cărturari prieteni și foști elevi.

La 11 mai 1985, trece în lumea umbrelor, lăsînd în urma sa o operă vastă, ce-și așteaptă încă cercetătorii.

[1] Vlad Nicolae și T. Popescu, **Monografia Liceului „N. Bălcescu"**, Pitești, 1966, p. 38—39.

[2] **Scriitorul Virgil Tempeanu,** omagiu la 50 de ani, Fălticeni, Tip. Bendit, 1933.

Constantin ILIOAIA

REALIZATORI : Ion BELDEANU, George DAMIAN, Viorel DÂRJA, Ion CARP FLUERICI, Mihail IORDACHE, Gh. LUPU, Marcel MUREȘEANU, Ion PARANICI, Victor Traian RUSU, Mircea TINESCU, Alexandru TOMA

Secretariat : Eugen DIMITRIU

Tehnoredactare : Valentin MILICI

Comitetul județean de cultură și educație socialistă Suceava